

Onderwijs

Factsheet arbeidsmarkt

18 april 2017

Werkgelegenheid: omvang en ontwikkeling

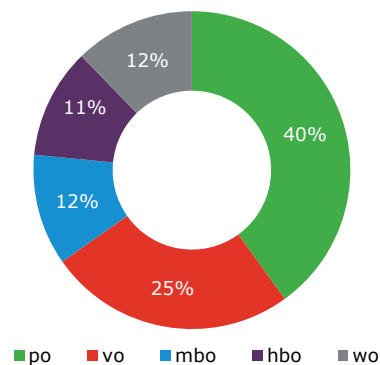
Wat valt onder de sector Onderwijs?

De sector Onderwijs bestaat uit de volgende onderwijstypen:

- Primair onderwijs (po). Dit omvat basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs;
- Voortgezet onderwijs (vo);
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo);
- Hoger beroepsonderwijs (hbo);
- Wetenschappelijk onderwijs (wo).

In totaal zijn er 421.000 werkenden in deze onderwijstypen. De meerderheid hiervan (40%) werkt in het po. Daarnaast werkt nog een kwart in het vo. In het mbo, hbo en wo werkt 11% a 12% van de werkenden.

Werkenden naar onderwijstype: vooral veel in po in 2015

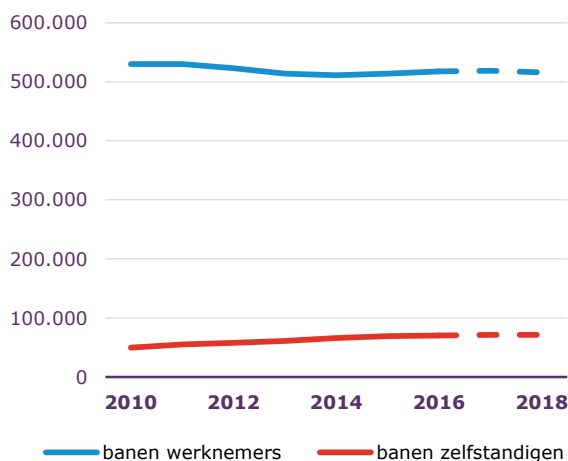

Bron: www.stamos.nl

Minder werknemersbanen in onderwijs

In 2016 zijn er 518.000 banen van werknemers en ruim 70.000 banen van zelfstandigen in het onderwijs. Ruim drie kwart van de banen van zelfstandigen bestaat uit zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). Deze cijfers zijn inclusief 'overig onderwijs' (onder andere particulier onderwijs, bedrijfsopleidingen en cursussen en auto- en motorrijdscholen).

Werkgelegenheid onderwijs neemt af 2010 - 2018

Bron: UWV (2017), Update Arbeidsmarktprognose 2017

Het aantal werknemersbanen in het onderwijs is tussen 2010 en 2016 licht gedaald (-2%). In 2017 en 2018 wordt een stabilisatie verwacht.

Vooral in het **po** is het aantal fte's (fulltime equivalent, waarbij één fte staat voor een volledige werkweek) afgenomen. In 2010 waren er 137.000 fte's; in 2015 nog 121.000 (-12%). In het **hbo** steeg het aantal fte's juist van 31.000 naar 35.000 (+14%). In het **mbo** en **vo** was er een geringe daling; in het **wo** juist een geringe toename. Bron: www.stamos.nl.

Het aantal banen voor zelfstandigen is tussen 2010 en 2016 sterk gegroeid met 27%. Voor de komende twee jaar wordt een lichtere toename voorzien van 5%. Zelfstandigen en zzp'ers in het onderwijs hebben vaak opdrachten op verschillende scholen.

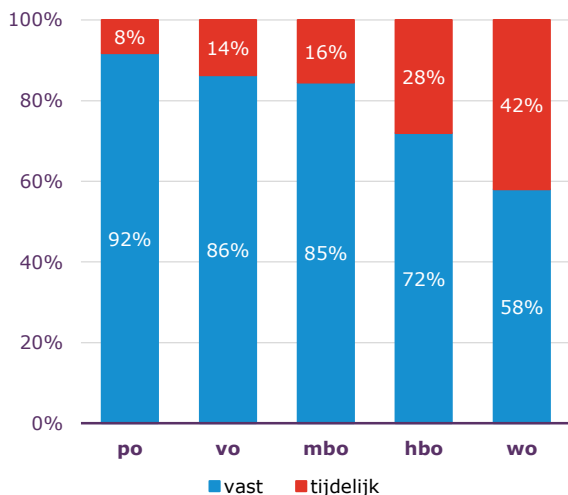
De werkgelegenheid in het onderwijs wordt vooral bepaald door demografische ontwikkelingen en de school- en studiekeuze van jongeren. Door het afnemende aantal jongeren krimpt het aantal leerlingen in het po en vo en in wat mindere mate in het mbo. Ook zijn er minder leerlingen in het vmbo, waardoor er minder doorstroom is naar het mbo.

Doordat meer jongeren voor een vervolgstudie kiezen, stijgt het aantal studenten in het hoger onderwijs, met name in het hbo. De werkgelegenheid in het hoger onderwijs groeit ook door de trend om langer door te leren en door de investeringen in het hoger onderwijs.

Bron: UWV (2016), Arbeidsmarktprognose, 2016-2017.

Werkgelegenheid: kenmerken

Vooral flex in hbo en wo 2015, in fte

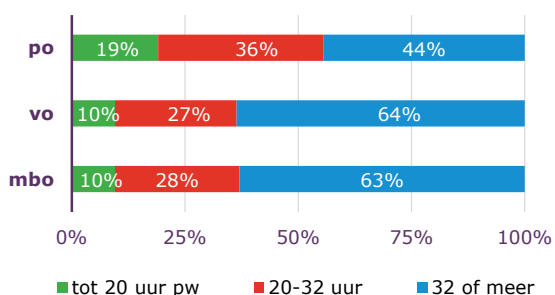
- In het **po** is het aandeel flexibele contracten het laagst: 8% in 2015. Het aandeel flex loopt op met het schooltype.
- In het **hbo** heeft gemiddeld 28% een tijdelijk contract. Vanuit diverse sectoren worden mensen op tijdelijke basis aangesteld om een vak te doceren dat zij zelf beroepsmatig uitoefenen. Dat geldt soms ook voor docenten in het **mbo**.
- In het **wo** is in de grafiek een gemiddelde weergegeven van alle functies, maar hiertussen is veel verschil. Hoogleraren hebben vrijwel allemaal een vast contract (95%). In andere functies zoals docent en ondersteunend personeel heeft ongeveer 80% een vast contract. Daarentegen heeft 89% van de 'overige wetenschappers' (assistenten of onderzoekers in opleiding) een tijdelijke aanstelling, en slechts 11% een vast contract.

Bron: www.stamos.nl en Zestor (2016) Flexibele schil in het hbo

Het aandeel **voltijds** werkenden in het onderwijs (42%) is duidelijk lager dan in andere sectoren (51%). In het onderwijs wordt veel in deeltijd gewerkt, met name tussen 20 tot 35 uur per week. Vooral in het **hbo** en **wo** zijn veel voltijds arbeidskrachten; slechts 4% à 5% werkt minder dan 20 uur per week. In het **po** zijn juist veel kleine contracten en de minste voltijdscontracten.

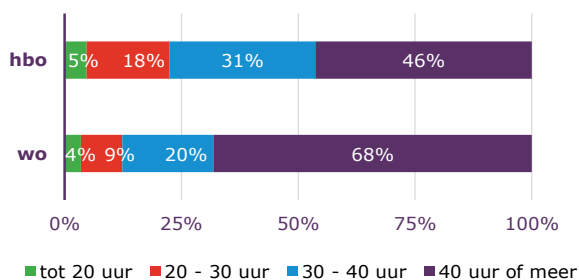
CBS (2014), statline, Werkzame beroepsbevolking bedrijf en www.stamos.nl

Omvang contract po, vo en mbo 2015, in fte

www.stamos.nl, bewerkt door UWV

Omvang contract hbo en wo 2015, in fte

www.stamos.nl, bewerkt door UWV

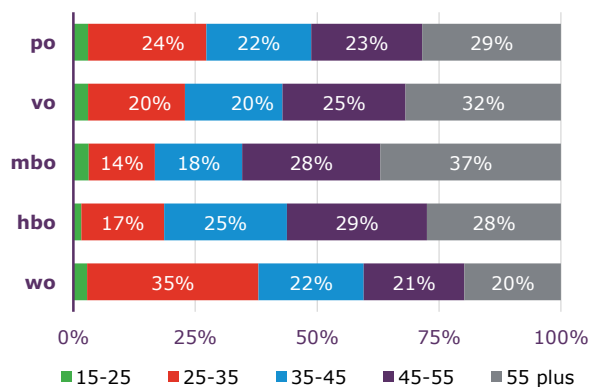
Drie kwart van de werkenden in het onderwijs is hoogopgeleid. Bij het onderwijsgevend personeel is dit bijna 100%

- Drie kwart (75%) van de werkenden in het onderwijs is hoogopgeleid. Dat is zeer hoog, gemiddeld over alle sectoren is iets meer dan een derde (35%) hoogopgeleid. De laag- en middelbaar opgeleiden werken meestal in ondersteunende beroepen in bijvoorbeeld administratie;
- Van het onderwijsgevend personeel is het aandeel laag- en middelbaar opgeleiden vrijwel verwaarloosbaar. Een lerarenopleiding (hbo- of wo-niveau) is namelijk verplicht.

Bron: Regioplan (2015), Onderwijs werkt!

Veel 55-plus in onderwijs en weinig jongeren tot 25 jaar

2015

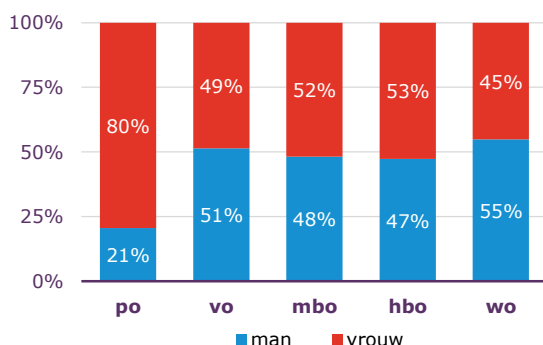

Bron: www.stamos.nl

Volgens CBS is gemiddeld 15% van de werkenden jonger dan 25 jaar en 18% is 55 jaar of ouder. In het onderwijs is het aandeel tot 25 jaar juist erg laag (2% tot 3%). Om onderwijs te kunnen geven is een lerarenopleiding verplicht. Als die is afgerond, dan zijn veel afgestudeerden al (ruimschoots) ouder dan 20 jaar. In het **wo** en in wat mindere mate het **po** is het aandeel 25-35 jarigen hoog. In het **wo** komt dat door een relatief hoog aandeel 'overige wetenschappers' (waaronder onderzoekers in opleiding). In het **po** betreden waarschijnlijk veel jonge mensen direct na het afronden van de pabo de arbeidsmarkt. Het aandeel 55-plus is juist hoog in het onderwijs (met uitzondering van het **wo**). In het **mbo** en **vo** is het aandeel 55-plus het hoogst.

Veel vrouwen in onderwijs

2015

Bron: www.stamos.nl

Er werken meer vrouwen dan mannen in het onderwijs. Dat komt vooral door het **po**, waar maar liefst **acht op de tien fte's** door een vrouw wordt ingevuld.

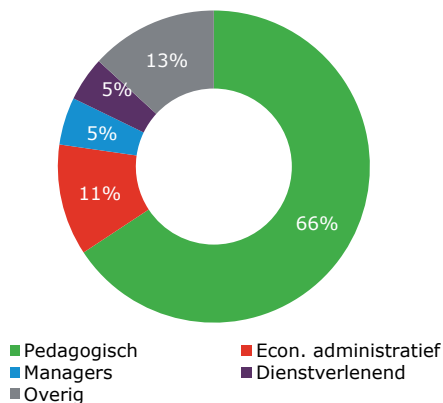
Het aandeel vrouwen varieert per functie. Er werken (in alle onderwijstypen) **meer vrouwen** dan mannen in **onderwijsondersteunende functies**. In het **wo** is het aandeel vrouwen laag bij hoogleraar (19%), universitair (hoofd)docent (35%) en overige wetenschappers (45%).

Beroepsstructuur: twee derde van de werkenden in een pedagogisch beroep

- Verreweg de meesten (66%) werken in een pedagogisch beroep. De grootste beroepsgroep daarbinnen zijn leerkrachten basisonderwijs. Ook zijn er veel docenten algemene vakken in het voort-gezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.
- In andere beroepsrichtingen zijn er duidelijk minder werkenden. Ruim één op de tien werkt in een economisch-administratieve richting. Hierbinnen werken veel specialisten loopbaanontwikkeling en administratief medewerkers.
- In de beroepsrichting managers zijn leidinggevenden onderwijs werkzaam.
- In de dienstverlenende beroepen werken conciërges, schoonmakers en rijinstructeurs. Rijinstructeurs vallen onder 'overig onderwijs'.
- Een grote beroepsgroep in 'overig' zijn psychologen.

Beroepsrichtingen en beroepsgroepen in onderwijs (inclusief overig onderwijs)

Tweejaarsgemiddelde 2014-2015

Pedagogisch beroepen

Leerkrachten basisonderwijs	114.000
Docenten in vo en mbo (algemene vakken)	98.000
Docenten, hoogleraren in hbo en wo	41.000
Docenten beroepsonderwijs (beroepsgerichte vakken)	23.000
Onderwijsassistenten	22.000
Onderwijsbegeleiders en adviseurs	21.000
Leerkrachten speciaal onderwijs	19.000
Onderwijskundigen	6.000

Bron: CBS, maatwerktablel

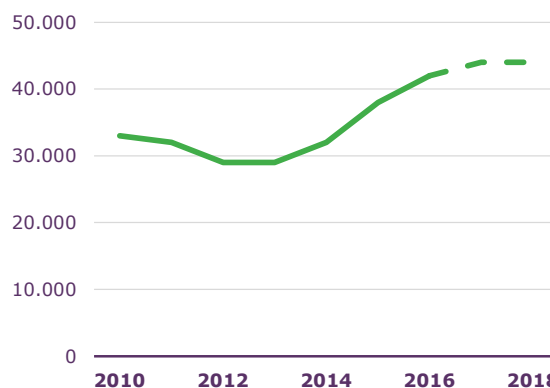
Vacatures

Toenemend aantal vacatures

Hoewel het aantal banen in het onderwijs de afgelopen jaren is gedaald, betekent dat niet dat er geen vacatures zijn. Doordat in het onderwijs veel 55-plussers werken (met name in vo en mbo), vertrekken er ook veel leerkrachten omdat zij de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt. Hierdoor ontstaan ook weer vacante plekken. Het aantal vacatures in het onderwijs (inclusief overig onderwijs) is de afgelopen jaren sterk toegenomen van 33.000 in 2010 naar 42.000 in 2016 (+27%). In 2017 en 2018 wordt een lichte toename van in totaal 5% verwacht.

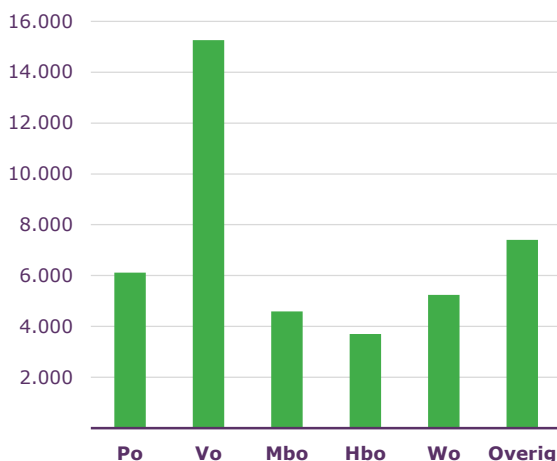
Lang niet alle vacante plekken in het onderwijs worden uit in een (externe) vacature. Vaak zijn scholen onderdeel van een stichting met meerdere scholen. Deze vacante plekken worden vaak in eerste instantie ingevuld met medewerkers werkzaam binnen de stichting.

Ontwikkeling vacatures onderwijs 2010 - 2018

Bron: UWV (2017), Update Arbeidsmarktprognose 2016-2017

Ontstane vacatures onderwijs 2016, naar deelsector

Top ontstane vacatures onderwijs 2016, naar beroep*

Beroepen met meeste ontstane vacatures

- [Groepsleerkracht basisonderwijs](#)
- [Docent Nederlands \(2e graads\)](#)
- [Docent wiskunde \(2e graads\)](#)
- [Docent Engels \(2e graads\)](#)
- [Docent natuurkunde \(2e graads\)](#)
- [Docent Duits \(2e graads\)](#)
- [Docent basiseducatie](#)
- [Docent biologie \(2e graads\)](#)
- [Docent algemene economie \(2e graads\)](#)
- [Onderwijsassistent](#)
- [Docent lichamelijke oefening \(1e graads\)](#)

Bron: UWV

*Getoond worden beroepen met meer dan 500 ontstane vacatures in 2016

In het vo ontstaan de meeste vacatures. Dit hangt waarschijnlijk samen met de vergrijzing in het vo en de hoeveelheid verschillende vakken. De meeste vacatures ontstaan jaarlijks in het tweede kwartaal zodat aan het begin van het schooljaar de vacante plekken ingevuld zijn.

Een aantal trends, kansen en bedreigingen

- Demografische ontwikkeling:** Door demografische ontwikkelingen zijn of komen er in Nederland minder leerlingen. In de leeftijd van 4 tot en met 12 jaar (basisschoolleeftijd) daalt het aantal kinderen sinds 2006. De verwachting is dat deze afname aanhoudt tot 2021. In de leeftijd 12 tot en met 24 jaar (vo, mbo en hbo/wo) is het aantal kinderen/jongeren nog niet gedaald, maar wordt voor de komende jaren wel een daling verwacht. Volgens de bevolkingsprognose van CBS wordt de afname het grootst in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar (leeftijd leerlingen vo). De vraag naar docenten neemt hierdoor af. In het vo en mbo is de afname momenteel nog minder groot, maar zal deze wel langer doorzetten. Daarbij kunnen regionale verschillen optreden.
- Leerlingen in het **voortgezet onderwijs** kiezen vaker voor een **zo hoog mogelijke richting**, zoals vmbo theoretische leerweg in plaats van vmbo basis of kader, of havo in plaats van vmbo. Dit heeft ook gevolgen voor vervolgonderwijs. Meer leerlingen leren door na afronding van het voortgezet onderwijs. Er wordt vaker gekozen voor het hbo of wo in plaats van het mbo.
- Ook zet de overheid in op **leven lang leren (LLL)** om de kenniseconomie te verbeteren. Dit moet de kansen voor mensen op de arbeidsmarkt vergroten. Leermiddelen en leermethoden worden vaker online en via 'open source software' beschikbaar gesteld.

- De kenniseconomie draait voor een groot gedeelte op **bèta en technici**. Met diverse partijen is daarom een Techniekpact opgesteld dat moet zorgen voor onder andere **meer leerlingen en studenten in het techniekonderwijs**. Daarbij blijkt het lastig om voldoende geschikte docenten Techniek te vinden.
- De overheid zet in op de **verbetering van de kwaliteit van het onderwijs en het personeel**. Het doel is 'alle leraren zijn bekwaam en bevoegd'. De Eerste Kamer heeft onlangs ingestemd met de invoering van de wet Beroep Leraar en Lerarenregister vanaf 1 augustus 2018. Met deze wet krijgen leraren meer zeggenschap over de inrichting van hun onderwijs en kunnen zij via het beroepsregister hun bekwaamheid én het onderhouden van die bekwaamheid laten zien.
- Om zich te onderscheiden (ook internationaal) moeten onderwijsinstellingen zich steeds duidelijker **profilieren en positioneren**. Ook is samenwerking met het bedrijfsleven van belang, o.a. door actieve deelname in regionale kennisclusters. Dit vraagt om bestuurders die meer of andere capaciteiten hebben.
- Schoolbesturen zeggen door de **Wet werk en zekerheid (Wwz)**, die sinds 1 juli 2015 geldt, met een tekort aan invalkrachten te kampen. Met de Wwz moeten medewerkers een vast contract krijgen als zij drie keer een tijdelijk contract hebben gehad, ook al is dit een contract voor slechts één dag. Daardoor willen invallers zelf ook liever niet meer voor korte periode invallen. De PO-raad heeft onlangs afspraken gemaakt met het Ministerie van Onderwijs. Tijdelijke contracten die ingaan in de maanden januari, februari en maart voor vervanging van ziekteverzuim, tellen niet mee voor de ketenregeling. Het aantal contracten voor een vervanger is dus onbeperkt in deze maanden, maar de afzonderlijke contracten moeten wel kortdurende contracten zijn, van maximaal 14 dagen.

Bronnen: UWV (2016), Arbeidsmarktprognose 2016-2017, www.delerarenagenda.nl, www.onderwijsincijfers.nl, PO-Raad (2017), Rabobank (2016), Cijfers en Trends Onderwijs en CBS statline

WW-uitkeringen

Per eind januari 2017 zijn er 14.700 WW'ers ingeschreven die, voordat ze werkloos werden, in het onderwijs werkten. Enkele kenmerken:

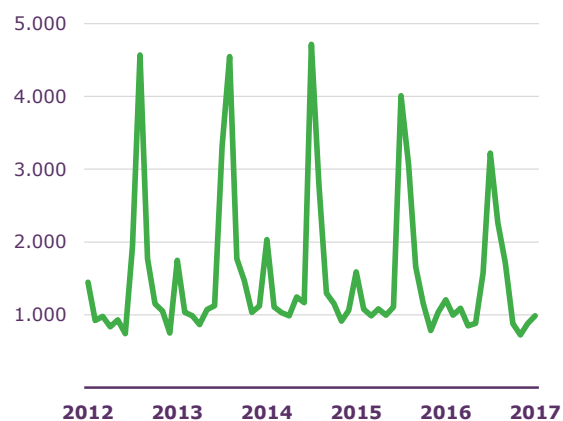
- Er ontvangen **meer vrouwen** (64%) dan mannen (36%) een WW-uitkering. Dit hangt ook samen met het hoge aandeel werkende vrouwen in het onderwijs.
- Bijna de helft (47%) van de WW'ers is **55 jaar of ouder**. Dat is hoog, gemiddeld over alle sectoren is dit slechts 33%. Ook dit hangt weer samen met het hoge aandeel werkende 55-plussers in het onderwijs.
- Bijna de helft (46%) van de WW'ers staat ingeschreven met een **pedagogisch beroep**. Hiervan zijn verreweg de meesten ingeschreven als groepsleerkracht basisonderwijs (3.000). Andere veel voorkomende beroepen zijn onderwijsassistenten, administratief medewerker secretariaat, remedial teacher en directeur basisonderwijs, met circa 300 tot 400 ingeschreven WW'ers elk.

De ontwikkeling van nieuwe WW-uitkeringen in het onderwijs laat een sterk seizoenspatroon zien. Dit heeft te maken met tijdelijke en invalkrachten die in het onderwijs werken. In juli en augustus (zomervakantie) houdt het werk voor hen op, waardoor het aantal nieuwe WW-uitkeringen sterk toeneemt. In de loop van het jaar neemt het aantal nieuwe WW-uitkeringen dan weer sterk af.

De kans om weer aan het werk te komen binnen 12 maanden na aanvang van de WW is ongeveer even hoog als gemiddeld. 64% van de WW'ers die in 2014 een WW-uitkering aanvroegen uit het onderwijs was binnen één jaar weer aan het werk. 46% hiervan is het hele jaar aan het werk; 18% is minder dan één jaar aan het werk. Daarmee is het onderwijs koploper als het gaat om duurzame werkherlevingen (minimaal één jaar werkzaam) ten opzichte van andere sectoren.

UWV (2016), Kansrijk uit de WW

Nieuwe WW-uitkeringen onderwijs 2012 - 2016

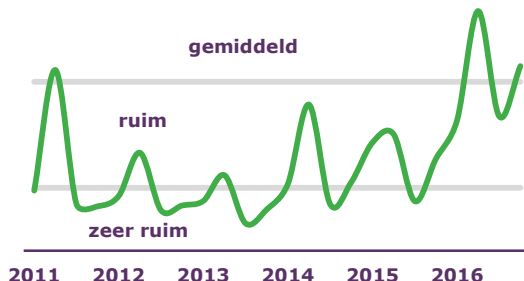

Bron: UWV

Kansen voor werkzoekenden

In het algemeen was er in 2016 een **ruime arbeidsmarkt** voor docenten. Het gaat hier om docenten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en mbo, docenten hoger onderwijs en onderwijskundigen. Bij een ruime arbeidsmarkt zijn er relatief veel kortdurend werkzoekenden en weinig openstaande vacatures. Voor werkzoekenden is er veel concurrentie waardoor het moeilijker is om werk te vinden.

Ontwikkeling spanningsindicator docenten* 2011 - 2016

Bron: UWV

*Dit zijn docenten basisonderwijs, docenten algemene vakken en beroepsgerichte vakken secundair onderwijs, docenten hoger onderwijs en hoogleraren en onderwijskundigen

De afgelopen jaren is de spanning op de arbeidsmarkt voor docenten toegenomen. Dit hangt samen met de aantrekkende economie. Hierdoor hebben afgestudeerden meer mogelijkheden en kunnen makkelijker een baan vinden buiten het onderwijs.

Ook is er een seizoenspatroon zichtbaar. De spanningsindicator schiet jaarlijks in het tweede kwartaal omhoog. Dan zijn er namelijk veel openstaande vacatures. In het derde kwartaal laat de spanningsindicator juist een dal zien. Dan zijn er weinig openstaande vacatures, maar juist veel kortdurend werkzoekenden vanwege de zomervakantie.

Er zijn verschillen tussen de beroepsgroepen:

Voor een aantal beroepen zijn er op dit moment moeilijk vervulbare vacatures. Dit zijn krapteberoepen en deze beroepen bieden dan ook **zeer goede kansen op werk** voor werkzoekenden met de juiste achtergrond. Het gaat om docenten exacte vakken en docenten talen, zowel 1^e als 2^e graads. Ook is er veel vraag naar docent techniek/ICT op het (v)mbo.

Krapteberoepen: moeilijk vervulbare vacatures

[Docent exacte vakken 1^e en 2^e graads \(wis-, natuur- en scheikunde\)](#)

[Docent talen 1^e en 2^e graads \(NL, Engels, Duits\)](#)

[Docent techniek/ICT \(v\)mbo](#)

Bron: UWV

Kans op werk gemiddeld of hoger

[Docent voortgezet speciaal onderwijs, docent LWOO / PRO](#)

[Docent aardrijkskunde 1e en 2e graads](#)

[Onderwijskundige/ontwikkelaar blended learning/e-learning](#)

Bron: UWV

Ook al zijn er geen moeilijk vervulbare vacatures, dan nog kunnen er beroepen met **voldoende tot goede kansen op werk** zijn. Dit zijn beroepen met een gemiddelde of bovengemiddelde kans op werk. Voorbeelden zijn docent speciaal onderwijs, docent aardrijkskunde en onderwijskundige.

De komende jaren is, vanwege de vergrijzing, de verwachting dat er voor leraar basisonderwijs tekorten ontstaan in met name de grote steden. Ook nu al zijn er signalen van tekorten aan docenten basisonderwijs in de grote steden. In andere delen van het land, met name in de noordelijke regio's en in Limburg is daar nog geen sprake van.

In het vo zijn de verschillen minder groot en varieert de situatie per vak. Vakken met verwachte tekorten zijn met name Duits, informatica, natuur- en scheikunde en in wat mindere mate klassieke talen.

Bron: CentERdata (2015), De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel po, vo en mbo en UWV (2017), Waar is de arbeidsmarkt krap?

Colofon

Uitgave: UWV Afdeling Arbeidsmarktinformatie en -advies
Inlichtingen: suzanne.ijzerman@uwv.nl
Auteur: Suzanne IJzerman